

FEJTÖRŐ.

Közlő: Csiszár József.

1. Számtani kérdés:

Egy és ugyanazon fajta árut egyik kereskedő kínálja 10 százalékos rabattal és 1 százalékos scontóval, a másik pedig 8 százalékos rabattal és 3 százalékos scontóval; melyik előnyösebb?

2. Földrajzi kérdés:

Melyik nyelv az, a mely az indógermán nyelvcsalád kelta csoportjának egyik ágát alkotja. Nyelvjárásait Irországban, a skót felföldön és a Man szigetén beszélnek. Szűkebb értelemben azonban ezen nyelv alatt csak a skót-földi nyelvjárást értik. Kinek a költeményei vannak e nyelven írva?

3. Történelmi kérdés:

Melyik község az Abaujmegyében, a melynek elpusztult várát 1557-ben Perényi Péter 20 napig védte a németek ellen a fegyverfogásra kényszerített cigányokkal, a míg löporok el nem fogyott?

4. Természetrizai kérdés.

Melyik nappal faoduban tartózkodó lusta emlős állat az, a melynek farka nincsen? Gyümölcsből, madarakból és tojásból álló eledele után éjjel jár. Hazája Ceylon, Kelet-India és a Szunda-szigetek. Melyik rendbe és családba tartozik?

5. Vegytani kérdés.

C₄H₂N₂O₄, minek a vegyjegye ez? Az opiumnak egyik alkaloidja, szintelen, fényes, izetlen, szagtalan és jegecses; hideg vízben alig, 7000 s. r. forró vízben, 15 s. r. forró borszeszben, 25 s. r. benzolban oldható.

6. KÉP-TALÁNY.

Megfejtési határidő: augusztus 11. A határidőn túl beérkező megfejtések nem vétetnek figyelembe.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

A 29-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtései: Számtani kérdés: A rabatt 14,5 százalékos lesz. — Földrajzi kérdés: Revucza, a Rózsahegy alatt ömlik a Vágba. — Történelmi kérdés: Gesztely, Zemplénmegyében. 1849. július 28-án. Leiningen volt a magyar tábor vezére, a magyar seregnek egy halottja sem volt. — Természetrizai kérdés: Paducz, petenye vagy ponczszájú hal (chondrostoma). — Vegytani kérdés: Patina, alji szénsavas rézoxiddal áll. — Kerítés-rejtvény: A király könyve.

Helyesen megfejtették: Csiszár József, Jerzsabek István, Grüner Rezső, Borbély Zoltán, Szabó András, Kiss János, Geiszt Károly, Bak Raphael, Rechnitz Győző, Frankó Ferencz, Dési Géza.

A jutalmat, 1 darab szépirodalmi könyvet Rechnitz Győző nyerte el, lakik: Budapest, Pipa-u. 2., II. 23., kinek a kiadóhivatal a könyvet elküldi.

IRODALOM.

Szalay-Baróti: «A magyar nemzet története» című művéből a 17. füzet is megjelent Lampel Róbert kiadásában. Ez a füzet az Árpád-házbeli királyok korának műveltségi állapotát rajzolja s a szöveget három gyönyörű műmelléklet és számos a szövegbe nyomott illusztráció magyarítja. E gyönyörű millenniumi munka egy-egy füzetének ára 30 kr.

A magyar szabadságharc történetének 40. füzetét szintén megjelent számos illusztrációval. Dessewffy Arisztid honvédtábornok, Máriássy János, Hunóczy Pál ezredek, Splényi Lajos, Kossuth turini követe s Báthory Schulz Bódog arcképével; közölve van Bem szobra Marosvásárhelyen, egy részlet a schwechati ütközetből, a fogarasi csata, egy epizód a hatvani csatából. Gracza György e monumentális műve Lampel R. kiadásában jelenik meg; egy-egy füzet ára 30 kr.

Szerkesztői üzenetek.

Y. J. Brassó. Pályaműve és az eredeti szöveg is beérkezett. Rejtvények egyelőre fölös számmal vannak. A T. L. első évfolyama kapható 2 frt 40 kr-ért a kiadóhivatalban; tábla bekötéshez külön 60 kr. Borbély Z. A Történelmi Album eddigi füzeit megkaphatja. Magyar János. Kis-Pest. Nem kell valamennyit megfajteni, elég kettő is, van azonkívül is elég szórakoztató a lapban; a nyomda miatt. Mussilon. Forduljon bármely budapesti könyvkereskedőhöz, pl. Lampel R. (Wodianer F.) céghez. Schiller B. Pozsony. Daudet fordítása meg van. Ha csak lehet, közöljük. Irodalmi tanulmányait szívesen várjuk. A pályázóknak. A pályázat eredményét csak október hó végén hirdethetjük ki. Cs. J. Az újabb küldeményt is köszönettel vettük.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZAMÁRA.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL

főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK

felvételnek és jutányosan számíttatnak.

HARRACH JÓZSEF.

Harrach József, a budapesti IV. ker. községi főreáliskola tanára, született 1848-ban Szász-Régenben. Marosvásárhelyt és Kolozsvárot elvégezve középiskolai tanulmányait, Budapesten az egyetem bölcsészeti karában végezte felsőbb tanulmányait s a tanári pályára lépett. Jelen állomásán 1873 óta mint a magyar és német nyelv és a filozófia tanára a legszebb sikerrel működik s egyúttal az éneket is tanítja.

Az orsz. m. kir. zeneakadémián is tanít 1888 óta, és pedig a zenetörténetet, zene-aesthetikát, pedagógiát és poetikát s az intézetnek egyúttal titkára is. A zeneiskolák és hangversenyeszarnokok tanulmányozása czéljából 1890—92. években külföldi tanulmányuton is volt. A Pesti Naplónak 15 éven át volt zenekritikusa. Nagyszámu cikkei, értekezései, bírálati, szépirodalmi dolgozatai jelennek meg különböző folyóiratokban. Önállóan is több műve jelent meg.

Olvasóink közül bizonyosan sokan ismerik Német verstan-át, Német olvasókönyv-ét; a győri egyetemes könyvtárban jelent meg tőle Göthe Hermann és Dorotheája s Közlemények a zeneművészet köréből; lefordította Taine híres munkáját: Az eszmény a művészetben, (Olcso könyvtár 71. f.); nevzetes zenekritikai tanulmánya: Schopenhauer és Wagner Rikard (1887.).

Általánosan ismert női és gyermekkar-énekgyűjteménye az *Arion* 1894 s a jelen évben jelent meg tőle a legnagyobb szerű magyar ifjusági énekgyűjtemény, az *«Arany Lant»*, melyben eredeti és fordított, régi és új dalok gazdag szépségekben váltakoznak.

Terhes tanári foglalkozása és sokoldalú elfoglaltsága mellett gazdag irodalmi működése a magyar tanárvilág egyik legkiválóbb alakjává emeli Harrach Józsefet, kinek kívánjuk, hogy közoktatási irodalmunk és ifjuságunk javára még sokáig működhesen.

IRODALMUNK JELESEI.

— ARCZKÉPCSARNOK. —

BALLAGI MÓRICZ.

(1816—1892.)

Ujabbkori nyelvtudományunk egyik kiváló munkása volt Ballagi (Bloch) Móricz. 1816-ban Inóczon, Zemplénmegyében született szegény izraelita szülőktől. Első tanulmánya és pedig 13 éves koráig egyetlen tanulmánya a biblia volt s majd nyomasztó anyagi nélkülözések között végezte gimnáziumi tanulmányait; szívs kitarással, megfeszített munkával tartotta fenn magát, míg Pesten folytatta phil. tanulmányait, majd Párisban tartózkodott, hol a keleti nyelveket tanulmányozta. Ismételt volt külföldön s 1843-ban a szarvasi gimnáziumban kezdett tanárkodni, miután a reform. vallásra tért át. Innen Kecskemétre, majd Pestre választották theologiai tanárnak. B. Eötvös 1848-ban az egyetemre akarta ki nevezni tanárnak, de közbejött a szabadságharcz, a melyet ő is Görgey majd Aulich mellett végig szolgált. Tanári működése mellett irodalmilag s társadalmi s egyházi téren is lelkesen működött. Irodalmi működését biblia fordítással kezdte (Mózes öt könyve 1841.) s később is sokat foglalkozott bibliai tanulmányokkal s kéziratban meg is volt neki az egész biblia fordítása.

A theologia mellett főképp a nyelvészettel foglalkozott. Pályája kezdetén irt magyar

nyelvtant a németek számára, az Akadémiában 1840-ben «Nyelvészeti nyomozások» czimű értekezéssel foglalta el székét s ugy ebben, mint későbbi dolgozataiban a nyelvújítás lelkes hive volt s heves vitába is keveredett a Nyelvtanról, mely az ő szótárainak szavait is keményen megtámadta.

Mint szótáríró negyven éven át volt a magyar irodalmi nyelv szókincsének gyűjtője s Magyar-német és Német-magyar szótáraiban nemcsak lajstromozta a magyar nyelv újabb szókincsét, de maga is több új szót (fivér, nővér stb.) készített. 1873-ban jelent meg tőle: A magyar nyelv teljes szótára.

Az összehasonlító nyelvészet terén főképp a keleti nyelvekkel foglalkozott és irt egy héber nyelvtant is.

1855-ben a Protestáns naptár körül csoportosította a prot. írókat s 31 éven át szerkesztette a Prot.

Egyházi és Iskolai Lapokat, melyben felekezete számos anyagi és erkölcsi érdekeit illető eszmét hozott felszínre és sietett megvalósítani.

Ballagi 1877-ben vonult vissza a tanári pályától s ettől fogva teljesen az irodalomnak és egyháza ügyeinek élt, s mint fővárosi bizottsági tag élénk részt vett a tanügyi mozgalmakban.

Fiai: Ballagi Aladár és Géza, mindkettő buzgó tanár és író, amaz budapesti egyetemi, emez sárospataki akadémiai tanár.

C kard és lant hőse.

— Történelmi regény. — (19)

Az ifjuság számára írta: GAÁL MÓZES.

Az olasz grófnak akadt hát ellensége a haditanácsban, de nem akadt igazságos megbírója, a ki meg tudta volna mondani, hogy ha hibázott, miben hibázott.

Nem is vette hát Montecuccoli komolyan az ellene forduló közvéleményt. Meg nem ingatja az őt Lipót császár kegyében, — gondolá magában, hadd okoskodjanak, azt ugyan nem süthetik ki reá, hogy a haditanács ordréival ellenkezésbe jutott volna.

Egyre azonban nem számított az elbizakodott generális, hogy akadt a jámbor magyarok között is, a ki ellene támad, még pedig hatalmas érvekkel.

Támadott valaki reá hatalmas erővel és pártját ritkító szakértelemmel: a horvát bán volt, az a bizonyos magyar főúr, ki visszavágott neki Bécsben, ki értett a szó fegyverének használatához éppen úgy, mint a hadvezérséghez.

Lekes, de komoly iratban fejtegette, hogy a császári hadvezér sok mindent elmulasztott, a mit értelmes hadvezérnek elmulasztania nem lett volna szabad. Kezében volt a hatalom, kinálkozott az alkalom, hogy erős, csaknem megrendítő csapást mérjen a törökre Erdélyben, s ő a Tisza mentén táborozott, lanyha téllenségben ölték el a napokat a katonák, átkára a környéknek, mint javára Erdélynek. Elmondta, hogy dicséretes az óvatosság, de a maga idején, olykor nem egyéb bizonytalanságnál, közel áll a féltékenységhez; a kinek kezébe adnak olyan nagy hatalmat, annak legyen elég értelme ahhoz, hogy okosan éljen vele, tegye gyümölcsözővé.

Montecuccolit a magyar főúr bírálata éktelen dühre gerjesztette. Ő is elővette a tollat, ő is irt, mentegette magát, takarózott a haditanács rendeletének tág köpenyébe, magyarázgatta, hogy miért eselekedett úgy, a mint eselekedett. Legalább az utókor előtt, ugy hívé, nem szárad rajta a gyalázat.

Bécsben nagy port vert fel a horvát bán irata.

Akadtt, a ki éppen úgy gondolkozott, mint Zrinyi Miklós, de a legnagyobb rész nem tulajdonított annak nagy fontosságot. Amolyan vetélkedési és német-gyűlöletből táplálkozó viselkedésnek mondotta, mert hát terhelő körülménynek tekintették azt, hogy magyar

ember vetemedett egy császári tábornok hadviselésének a megítélésére . . .

Hej, nagy bűn volt ez akkor, bocsánatra nem számíthatott.

— Mit érthet ehhez egy portyázó csapat komposza — mondák kicsinylőleg. A magyar csak hánytorgassa régi vitézségét, melyről poétáik verseket faragnak . . . Jól tudjuk mi, hogy a magyar vitézség csak a kardra való helyke csapkodásból áll, aztán sok tüzes diákszónoklatból s nagyfoku elbizakodottságból.

A mi dicséretet hallottak a horvát bánról, azt sem vették szívesen készpénznek, mert nagy veszély volna az a császári tábornokokra nézve, ha a császár hirtelen eszébe venné: próbáljuk meg, vajjon mire alkalmas egy magyar hadvezér . . .

Ments isten attól, hogy a rebellis náció közelebb férközzék a császár szívéhez, mi lenne akkor abból a régi kedves tervből, hogy Magyarországot, ezt a sajátságos darab földet szépen beleolvasszák a birodalomba, s a büszke nemzetet elszoktassák az ugynevezett független, magyar alkotmánytól, melyet a bécsi, nikolsburgi és linzi békekötésekben olyan erősen megnyomogattak.

Igy hát Montecuccolinak mégis csak több barátja maradt, mint ellensége; viszont a horvát bán számíthatott arra, hogy ha száz esztendeig él is: az olasz gróf reá jó szemmel nem fog nézni.

És mégis megtette és mégis megmondta neki ország színe előtt az igazságot, mert ezt ugy paranosolta igazságszerető lelke.

A hevesvérű, izgékony Montecuccoli csak várta, leste az alkalmat, hogy mikor lehet általmára annak a szókimondó, büszke magyar urnak, ki nemcsak bátor a támadásban, de erős is. Minden befolyását latba vetette, hogy érvényre ne juthasson a horvát bán hadvezéri nagy tehetsége.

Mit törődött a szenvedélyes olasz azzal, hogy utját vágván ilyen derék tehetségnek, kárára lehet Magyarország jóvoltának.

Igy hinti el az emberek sorsát néha intező véletlen a magvát később bekövetkező nagy eseményeknek. Kicsinyes hiúság, emberi gyarláság a magyarzója gyakran egész országot sújtó eseményeknek.

XII.

Matyi hűsége.

Nagy gondolatok, merész álmok foglalkoztatták Zrinyi Miklóst. Szíve, agya, vitéz karja egyaránt szolgálta a hazát, harcban és a

pihenésnek óráiban egy eszmét melengetett szíve melegével:

— Bebizonyítani mind a világ előtt, hogy méltatlanul bánnak a magyarral, mikor elzárják előle az utat, megcsorbitják kezében a fegyvert, félre magyarázzák szándokainak a tisztaságát.

Ó, ha elérhetné, hogy a király, ki iránt hűsége, még ezekben a válságos időkben sem csökkent meg, reá ruházná a császári seregek vezetését s megbizná azzal, hogy a maga esze, tapasztalata után indulva tisztítsa meg előbb a Dunántúlt, aztán a többi részt a töröktől.

Ha ő azt elérhetné!

A ki mind e nagy tervekről semmit sem tudott, pedig állandóan imádott ura közelében tartózkodott: a derék Matyi volt. Az árva parasztfiúból izmos, megbízható fegyveres szolga lett, ki ura oldala mellett, ha harcolni kellett, hűségesen leapritotta a reá eső részt, s napról-napra jobban érezte, hogy mióta világ a világ, sem szeretőbb, sem igazságosabb, sem nagyobb lelkű urat nem találhat, mint az övé.

Senkinek dicsekedve ezt nem mondogatta, csak az ő együgyű szíve érezte, a hányat dobogott a szíve, annyi áldást kívánt fejére az urnak, Zrínyi Miklós urnak.

Reá pazarolta az ő nagy, néma szeretetét a nagy ur fiaira. Mikor módja lehetett benne, hordozta az ölében, csókolta a lábukat, csinált fából kardot, szekérréket, faragott cifra ostor-nyelet az urfiaknak, négykézláb mászott, s egyszerre mind a kettőt a hátára ültette, úgy hordozta.

Éppen így lovagoltatta az urfiakat egy alkalommal a folyosón, midőn dolgozó-szobájából kilépett a bán.

Megállott csendesen mosolyogva s tréfásan megjegyzé:

— Matyi, hát ez a két emberke is így lóvá tud tégedet tenni?

— Holtig így hordoznám, nagy jó uram, őket, felelé Matyi örömtől sugárzó arccal.

— Aztán ti, fiacskáim, szeretitek-e Matyi bácsit? — kérdé Zrínyi Miklós.

A nagyobbik fiu, Ádám, felelet helyett reá borult hűséges lovának a nyakára s a homlokát a ló fejéhez szorította.

— Ugy látszik, jó uram, hogy a nagyságos urfiak jobban is szeretnek, mint megérdemlem. Ádám urfi ma is megkínált a vajás kenyérével, pedig az nem az én paraszt gyomromnak való.

Zrínyi Miklós megsimogatta fiának a fejét s komoly hangon mondá:

— Fiam, a jó embert szeretni kell, még ha daróc ködmönben jár is.

— Pedig Matyi bácsinak kardja is van apa. — Van bizony fiam, s Matyi bácsi azt derekasan meg is tudja forgatni.

Matyit nagy urának egy-egy ilyen dicsérete kimondhatatlanul boldoggá tette, még madarat is fogott volna képtelen örömeiben.

(Folytatása következik.)

Czuczor Gergely népdalai.

(A Tanulók Lapja számára.)

Irta: Dr. KOLTAI VIRGIL.

(1. folytatás.)

Egy lépéssel tovább megy Czuczor. A nép gyermeke volt, ismerte népe költészetét és jellemét, őszinte, nyílt lélek, önértetes dacz nélkül, érzékeny érzélgés nélkül s szenvedései daczára inkább vidám, mint komoly kedélyű. Súlyos szenvedések nehezdedtek az ő lelkére is, nemcsak tanított az iskolában, hanem magának is sokat kellett tanulnia egy felsőbb intézetben, az élet-iskolában, és pedig e tanulmányai legdrágább kincsét emészték föl, költészetét. — Állása, körülményei megkivánták tőle ez áldozatot; s míg más költőket éppen szenvedésük emel fel a Parnassus magaslatára, őt ezek kényszerítették onnan leszállani; s míg a költők legszebb költeményeikkel az őszinte fájdalmat tolmácsolhatják, ő a szív szenvedéseit az ész munkájával nyomta el.

1836-ban jelentek meg «Poetai Munkái» s ez alkalmat felhasználták személyes ellenségei arra, hogy ha lehetséges volt volna, a benépszerű költői szellemét békóba szorítsák. 1848-ban jelent meg Riadója s politikai ellenségei bilincsekbe verve Kufstein várába zárták: kétszeres kinnal gyötörték; elrabolták szabadságát, elszakították hazájától. Valóban sokat kellett Czuczornak szenvednie! Gyötörték testi bajok, anyagi csapások, sokáig üldözték méltatlanul, gyakran vegyítettek mérget öröme közé ellenségei; de, bár sokszor el is volt keseredve, mindig felemelkedett azon magaslatig, hol lelki nyugalma visszatért; a fájdalom harmateseppei, enyelgő játszi humorának csillogása, fénye, ugyszólván örök szívárvánnyal vonták be lelke világát, melyben gyűlölet nem fogamzott meg más, mint hazája és nemzete ellenségei iránt. Éppen ezen erős fajszeretete

képezi mind költői működésének, mind nyelvészkedésének alapjelmét; ebből származnak jelességei ott, hibái itt. A néphez s általában nemzetéhez való vonzalma vonta őt a költészethez, a melynek termékeit kezdetben gyűjtötte, később utánozta. A nép érzés- és gondolkozásmódjának ismerete, továbbá a nép nyelvének, kifejezésmódjainak birtoka, párosulva a költői tehetséggel, képesítették őt arra, hogy a népköltészetet ügyesen tudja utánozni; de másrészt személyes élményei s állása nem engedték, hogy lelke közvetlenül s őszintén nyilatkozhassék meg a népköltészet formáiban. Így foglal ő el középpályát Kisfaludy K. és Petőfi között; az előbbi fölött áll, mint ügyes utánzó, ez utóbbi alatt áll, mert csak ügyes utánzó.

Petőfi életének legváltozatosabb s legnyomasztóbb körülményei között is megőrzi jellemének egy fő vonását, a daczos önértetet, melylyel megveti az üres nagyságot, s melylyel magát, mint a nép gyermekét, az egész osztály képviselőjének tekinteti. Ő nem pusztán csak rokonszenvezett a néppel, a mely felé a költők s államférfiak figyelme fordult, ő azonosította magát vele; míg Kisfaludy és Czuczor szerették a népet, de azért felette állottak, Petőfi beleolvadt a népbe; míg Kisfaludy és Czuczor, az előbbi kevesebb, az utóbbi tagadhatatlan sikerrel, utánozták a népköltészet hangját és szellemét, Petőfi dalköltészete maga a megtestesült népköltészet; míg pl. Czuczor csak arra törekszik, hogy eltalálja, hogyan gondolkodik és érez a nép, Petőfi úgy érez s gondolkodik mint a nép s úgy beszél, mint a hogyan a nép szokta magát költőileg kifejezni; Czuczor egyénisége csak az utánzás módjában nyilatkozik, Petőfi egyénisége maga a teremtő és alkotó eredeti szellem, mely nem utánoz, de a rokonságnál fogva hasonlót hoz létre; Petőfi saját érzelmeit, saját élete viszontagságait teljes közvetlenséggel, a népköltészet üde bájával s megkapó naivságával rajzolja, de mégis úgy, hogy az egész nemzet élvezheti, s így ő nemcsak népköltő, több, valósággal nemzeti költő, a ki a népdal alapján megteremti a magyar műdalt, a melyet egyenlő hévvel zeng a nemzet minden egyes tagja.

Különben Czuczor népkölteményeinek jellemzésére elég volna felemlíteni azt, mi volt a költő célja. Toldy F. már 1827-ben ösztönzi őt népdalok gyűjtésére; de gyűjtés közben sok olyanra talál, a mi izléstelen, s azért elhatározza, hogy ő maga fog népdalokat írni a nép számára. Népdalához irt, de ki nem nyomtatott előszavában mondja, hogy némely, a nép szá-

ján élő nótának se eleje se veleje, más nagyon rövid, hogy azokat ne is említse, melyek «mocskos kifejezéseik miatt» tisztességes emberek közé nem valók. «Azért — ugymond — hogy e hibát helyrehoznám, néhányat próba gyanánt közre bocsátok. A mi ezen dalok nótáját illeti, azokat az éneklő ifjúságra bizom. Minden faluban találkozik egy-két jó énekes legény és lányka, kik vagy régi, vagy valamely újonnan kigondolt új nóta szerint el fogják tudni dalolni ezeket is . . . Ideje már egyszer, hogy a Senki Pál, Angyal Bandi, Zöld Marcsi, Beeskereki, Czigány lakodalom stb. ilyféle igen aljas könyvecskékénél valamivel csinosabb népdalok is megforduljanak a jámbor falusi ember kezei között. Kívánom, kedves földim, hogy a következő dalok szép érzést és jó kedvet gerjeszzenek benned».

Tehát Czuczort nem az a költői cél vezette, hogy szíve legbensőbb érzelmeit az egész népnek érthető alakban adja elé, hanem hogy az aljas tartalmu népdalokat kiszorítsa. Hogy célját elérhesse, szükséges volt a népdalok formájába nemesebb tartalmat önteni, de a mely tartalom hű mása legyen a nép érzés- és gondolkozásmódjának s találon rajzolja a nép viszonyait. E célnak Czuczor népies költeményei s dalai teljesen megfelelnek, a nép hangján szólnak s a nép lelki életét híven tárják elénk. Kisfaludy Károly népdalaiban még a tartalomban s a kifejezésmódjában is sokat veszünk észre, a mi népiesnek nem illik be: Czuczor népdalaiban kevés ilyen nem népies vonás van, de nem saját érzelmeit zengi meg; Petőfi népdalaiban, tartalomban és formában, a népköltészet szelleme s a költő saját egyéni jelme tükröződik le.

E három költőnk egymáshoz való viszonyának föltüntetésére nem lesz érdektelen, sőt nagyon is tanulságos, ha költeményeikben, a népköltészet legfőbb és legsajátabb jellemvonásait kutatjuk fel s mutatjuk meg.

Kisfaludy K. népdalainak nyelvről általában elmondhatjuk, hogy az nem népies; egyes, a nép által használt idegen szók (muzsikálnak, trombitálnak), egyes népies kifejezések mellett nagy számmal találjuk az idegen szókat, kifejezéseket, milyennel a nép nem él.

Ilyenek: mint a sasok víni szálltak; meződön hány embert táplálsz; barna kis lány a faluból; jöszte, rózsám jöszte hamar ki; a bokorban lelsz te odaki; kék szememben szívet leltél; búmnak árja foly körültem; kebelemre visszaóhajt; hogy rám gondolsz megsusogja; szép nótádra visszadallok; eldallom, hogy te lelsz kincsem; bár elmémet mint futtatom;

szépen zeng a kis pacsirta, ha tavasz kifejlett; öröm helyett könnyet adott stb.

Nem csak egyes szavai s kifejezései, hanem képei sem mindig találók, nem mindig népiesek, sőt a népiessel merőben ellenkeznek. Lássunk egyet-kettőt:

Gömbölyű kis piros sajka
Mézforrásom az ő ajka,
Gyöngygyel rakva szagos öble,
S fülmile szól ki belőle.

Mint reggel a játszi lepke,
Szép galambom olyan fürge,
Két ujjammal átfoghatom
Ha vig tánczban megforgatom.
(Toldy-kiadás 21. d.)

Suhogva mint az esti szél,
Mély gödréből a vitéz kél,
S mint halvány köd holdvilágánál
Mohács terén tétova száll.
(Toldy-kiadás 26. d.)

A népdaloknak egyik fő szépségük a korrekt szerkezet s a pointe. Azonban Kisfaludy a dalforma ellen sok vétséget követ el; a költemény elnyul s az él eltompul. Pl. a 2. számú dal második szaka teljesen felesleges betoldás; a 8. számú egészen ellapul, s utolsó három strófájának egészen el kell maradnia. Általában csak kettő-három van a 34 dal között, a melyben elég szerencsésen utánozza a népdal hangját és formáját.

Czuczor egész kötet népköltéménnyel lépett fel s e kötetben kevés van olyan, a miben szerkezeti hibákat vehetnénk szemére; nyelve és stílusa népies, hangulata legtöbbször szintén az. Az igazi bánat s kötődés, érzés és észjárás, legtöbbször hű kifejezést nyernek dalaiban, s azonfelül a népköltészet sajátos jellemvonásait szintén megtaláljuk költeményeiben: az egyszerűséget, élénkséget, őszinteséget, az egyénitést egyes személyek és tárgyak rajzaiban s az érzelmek festésében, a gondolatok és érzelmek ellentétezését, az érzelmek fokozatos drámai haladását s mintegy drámai előadását, vagyis az érzelmeknek tettekben nyilvánulását; a külső és belső világ összefüggésének érzetéből származó festőiséget, midőn a kiinduló pontot valamely természeti kép adja, a tulzást az érzelmek s gondolatok kifejezésében, az érzelmek s eszmék meglepő és hirtelen társulását stb.

Az érzelmek drámai előadására kitűnő például szolgál Czuczor «Alföldi legény» cz. dala. Az első strófában elmondja a legény, hogy

sárga csikó paripáján menne galambjához, de a birónál van, mert tilosban kapták; a második strófájában a legény kéri a birótól a lovat; a harmadikban már vágat lován kedveséhez. A második rész még drámaibb:

Fúj süvölt a Mátra szele,
Üngöm, gatyám repül vele,
Kalapom el is kapta már,
Tiszába vitte a tatár.

Isten-adta falu nyája
Ez is csak utamat állja,
Talán itt jár hét vármegye
Juha, borja és tehene.

Habos sárga csikóm nyaka
Ujjnyi vastag a por rajta,
Meg ne utalj kedves rózsám,
Hogy oly sötét poros orezám.

Subám zálog a birónál,
Kalapom a Tiszán uszkál,
De a szívem itten dobog
Forró lángja feléd lobog.

Valóban mesteri e költemény, a melynek nincs egy hibás, helytelenül alkalmazott szava, felesleges sora, s mily közvetlenül, megragadóan van kifejezve az érzés és vágyódás a kedves után: a legény subáját ott hagyja a birónál, hogy lovát kikaphassa; vágat kedveséhez, minden összeesküdik utjában ellene, minden késelteti; a szél elviszi kalapját, a falu nyája miatt, mely éppen most oly nagy, nem vágathat. Szinte érezzük a türelmetlen vágyódást! S mily szép az a gyöngédség, a melylyel magát kedvese előtt mentetgeti, s mennyi egyszerű és megragadó természetes érzés az utolsó versszakban:

De a szívem itten dobog.

Mily szépen olvad össze a természet és érzés az «Ésik eső» cz. dalban; az eszmetársulás és ellentétezés szépsége s a pointe valóban kedvesen hat, főképp az utolsó strófában:

Viszi a szél a felhőket
Lefelé,
Felhők mögül ragyogó nap
Jön elé.
Hej bár vinné búmat is el
Magával;
Csak engemet hagyna együtt
Babámmal.

(Folytatása következik.)

Ariszton.

(Kép az ó-görög életből.)

Szófron, a költő, hajótörés és más szerencsétlenségek folytán elvesztvén ősi birtokát, Delosz szigetére vonult, hogy ott csöndes magányban töltsen el életének hátralevő napjait. Apollónak kiváló tisztelője lévén, arany lantjával zengé az istenek dicsőségét; de egyuttal foglalkozott a szép-tudományokkal is, melyeken egész lelkével csüngött. E mellett buzgón fűrkészte a természet titkait, megfigyelte a csillagok járását, tanulmányozta a füvek gyógyerejét; de legfőbb gondja volt önmagát megismerni, hogy lelkét mennél szebb és tökélyesebb ére-nyekkel gazdagíthassa. Szóval emberünk valódi görög és bölcsész volt és már hosszabb ideig tartózkodék Deloszbán.

Midőn egykor a tengerparton rendes napi sétáját végezte, esodálatos jelenség vonta magára figyelmét. Egy aggastyánt látott kis hajójával a szigeten kikötni, ki hófehér hajával s bár kissé meggörnyedt, de méltóságos alakjával oly látványt nyújtott, mintha valamely istenség jelent volna meg a földön. Az idegen, mintha régi ismerőse lenne a szigetnek, előbb megtekinté azt minden oldalról, majd a szent berek felé nyomult, mely az isten templomát környezte. Itt bámulva nézte az örökzöld lombokat, melyeket az északi szél csipős lehe sohasem hervasztja meg és sokáig esodálkozva tekintett a hónál fehérebb parosi márványból épült templomra, melyet jaspisból készült magas oszlopok vevének körül.

Szófron éles szemekkel figyelte meg az öreg minden mozdulatát s nem kevésbé tünt fel neki annak ránczos, de nem rut ábrázata és szemének vidor tekintete. Eléje kerülvén tehát, görög szokás szerint ekként szólta meg:

— Üdvöz légy idegen! mi járatban vagy? Ha az isten templomát óhajtod látni, úgy szívesen ajánlom magam kalauzul, mert én tisztelem az isteneket s tudom, hogy a vendéglátó Zeus mit követel tőlünk e tekintetben.

— Szíves ajánlatodat — felelé az aggastyán — örömet fogadom, azon ígérettel, miszerint kérsz fogom az isteneket, hogy az idegenek iránti szeretetedet jutalmazza meg.

— Menjünk hát a templom felé, — szólt Szófron.

— Én Ariszton vagyok, — kezdé utközben az idegen, — s a Jónia oldalán fekvő Clazomené nevű városban születtem. Atyámat Polystratésznek hívták, ki nagyszámú családdal volt megáldva s attól tartván, hogy engem már

nem bir fölnevelni, egy theosz-szigetbeli barátja által kitétetett az utczára. Erytszirá, egy nemes szivű asszony talált meg ott, szerény házába fogadott s kecsketejjel táplálva, fölnevelt. De mivel maga is szegény volt, mihelyt azon kort elértem, hogy másnak szolgálhattam, eladott egy kereskedőnek, ki Lykia nevű tartományba vitt magával s ott rabszolgául adott el egy Alkisz nevű gazdag, de érényes embernek.

— Folytasd, folytasd, — mondá Szófron csaknem esengve.

— Ez látva fiatal koromat, nagy gondot fordított rám, s észrevevén tanulmányomat s jó viseletemet, különféle dolgokra tanított, hogy idővel megkereshessem kenyeremet. Főleg azon tudományokban képeztetett, melyek Apollónak legkedvesebbek: a zenében, mely a görög-nél nélkülözhetetlen, a testgyakorlásban és az emberi sebek gyógyításában, a mi nekem később oly nagy hírnevet szerzett. És Apollon, kinek isteni sugallatából mindezeket elsajátítottam, segítségemre volt, s kitarta előttem a figyelemre legméltóbb titkokat. Alkisz, ki el volt ragadtatva a bámulandó siker látásán, mindig jobban megszeretett s atyai vonzalommal viseltetett irántam. Hogy jövőd sorsomról gondoskodhassam, szabaddá tett és én hosszabb utazás után Polykratészhez, Szamosz sziget zsarnokához kerültem. Ez magánkívül lett örömében, midőn megtudta, hogy ki vagyok s hogy nála akarom tölteni darab ideig napjaimat. Hogy annál szorosabban magához fűzőn, nagy kincsekkel s tömérdek gazdagsággal halmozott el s mindennemű tisztségekkel ruházott fel.

— S meddig maradtál nála? — kérde Szófron.

— Jó darab ideig, — felelé Ariszton. — De midőn ezen saját sorsa ellen hasztalan küzdő fejedelmet Magnéziában a persák keresztire feszítették, sorsom megváltozott. A persák méltányolva orvosi tudományomat, megkimélték életemet s én még néhány évig Szamosz szigetén maradtam. Ekkor azonban heves vágy lepott meg ismét látni Lykiát, hol ifjuságom legkedvesebb éveit töltöttem, és találkozni Alkiszszal, a ki engem, mint saját gyermekét, oly gyöngéden ápolt, ki alapvetője volt minden szerencsémnek s irányadója jövőd pályámnak.

Gyorsan hajóra szálltam tehát s szerencsésen Lykiába vitorláztam. Mily nagy lön azonban bánatom, midőn itt megtudtam, hogy Alkisz elvesztvén előbb minden birtokát, már elköltözött az élők sorából. Siettem sirhalmára illatos virágokat hinteni, szemeimből záporként hulló

könnyeimmel öntözve azokat. Végül koporsójára díszes feliratot tévén, tudakozódtam fiainak holléte iránt.

— S mily választ nyerél? — kérdé fokozott kíváncsisággal Szófron.

— Mondták, hogy egyedül Orkilok nevű fia maradt életben, ki nem akarván mint birtoktalan ott maradni, hol atyja oly nagy vagyonnal birt s oly szép társadalmi szerepet játszott, hajóra szállt, hogy egy távoli szigetre vitorlázzon. Hozzáadták, hogy a fent érintett Orkilok is hajótörést szenvedett s így nem maradt fenn senki Alkisz, az én jötevőm családjából. Ekkor eltökéltem magamban, hogy megszerzem az egykor általa lakott házat termékeny földjeivel együtt. Nagy vigasztalásomra szolgált e leverő állapotban, hogy legalább láthatom a mindenkít elbájoló vidéket, hol ifju koromat töltöttem, a midőn Alkisznál, kegyes uramnál szolgáltam. Sokáig éltem itt régi szép emlékeimnek, midőn egy oda vetődött kereskedőtől megtudtam, hogy itt Delosz szigetén egy Orkilok után maradt fiu található, ki Alkisz nagyatyja erényeit és bölcsességét mindenben követi. Nekem már kevés időm van hátra az életben, melyet a kegyes istenek engednek a halandóknak s érzem, hogy csak akkor halhatok meg nyugodtan, ha szemeim előbb látták kegyes uramnak, Alkisznak kis unokáját. Oh, mondjátok ti, kik vele laktok a szigeten, ismeritek-e őt? Szóljatok, hol található fel? Ha megmutatjátok nekem, jutalmazzanak meg titeket az istenek azon kegyelemmel, hogy láthassátok gyermekeitek gyermekeit ötvened iziglen élni bőségben és békeességben.

Mig az öreg így fejezé be mintegy átszellemlülve s lelkesedéssel szavait, Szófron öröm- és fájdalomkönyveket hullatott. Végre a nélkül, hogy szólhatott volna, az aggastyán nyakába borult s csak miután hosszabb ideig karjaiba zárva tartá őt, birt ismét felsóhajtani:

Hiszen én vagyok az, óh jó atyám! a kit te keressz. Im' itt látod Szófront, Alkisz nagyatyámnak, a te barátodnak unokáját. Téged valóban vigasztalásomra küldtek az istenek. Már zsenge koromban hallottam beszélni, hogy egy gazdag és híres ember telepedett le Szamosz szigetén, kit nagyatyám egykor egy kereskedőtől vett meg s felnevelt. De mivel szeretett atyám, Orkilok még igen fiatal korában halt meg s engem mint csecsemőt hagyott hátra, az ügyek állását csak zavarosan tudtam s azért a fennemlített szigetre menni bizonytalanra nem is bátorkodtam.

Együtt mentek be erre mindketten Apolló templomába, hogy ott elvégezzék hálaímaikat

s áldozatukat. Hónál fehérebb két bárányt mutattak be áldozatul s dalokat zengtek az isten tiszteletére, ki megvilágosítja az egész földgömböt, szabályozza az időjárást, ki a tudományok élén áll s lelkesíti a muzsák karát.

Szófron magához hívta az aggastyánt s oly gyöngédséget s tiszteletet tanusított iránta, mint maga Alkisz iránt tette volna, ha még akkor él vala.

Másnap elutaztak Szamosz szigetére, hol fölkeresték Alkisz sírját és megkoszorúzták azt. Talán mondani sem kell, hogy Ariszton mindenben Szófront tette örökösévé. Szófron, midőn jötevőjét a párkák az életből elszőlítetták, hálából Ariszton hamvait Alkisz urnájába helyezte, hogy így még holtuk után is egyesítve legyenek egymással.

A monda szerint pedig mindjárt az első napon egy kiváló illatu myrtuszfa nőtt a sír közepén, s egyszerre oly bokrosan emelte fel koronáját, hogy sűrű ágainak árnyékával eltakarta mindkét urnát. A myrtusz, mely csakhamar szép fává növekedett, azóta sem pusztult el, mert minden tíz évben egészen új díszben megifjodik az istenek akaratából, jeleül annak, hogy az igazi erényt sohasem oltja ki az enyészet.

Gamma.

Öizen.

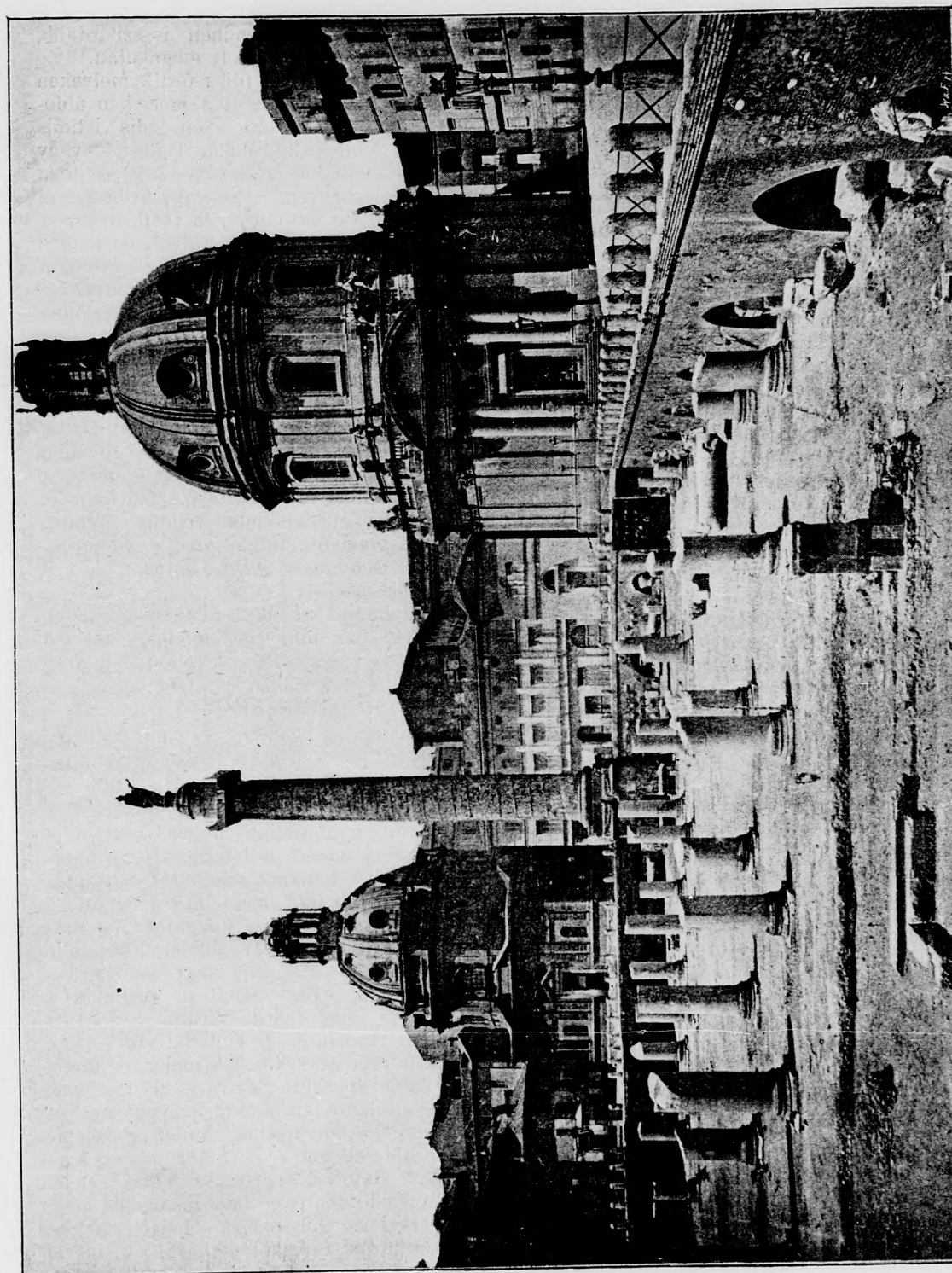
Szilaj habokkal küzdenek karjaim,
Keblem dagad és izzad homlokom.
Győzők, de ismét visszaránt az ár
S a hol előbb volt, ott van csónakom.

Hiába! minden küzdés hasztalan!
Legyőzetem; s már kétség' esem!
De rajta!! csüggedésnek nincs helye!
Kitartással az árt legyőzhetem.

És újra foly a szörnyű küzdelem,
És újra küzd szilaj árral karom,
De végre is enyém a győzelem,
Bátran nyomul előre csónakom.

Az élet tengerén ha küzködünk,
Vezessen szent cél, erős akarat:
E kettővel mindig mi győzhetünk,
Szent küzdelmünk bizton babért arat!

Dosztáll Gyula.

FORUM TRAJANUM.

Képünkhöz.

Két képünk közül az egyik M. Aurelius római császár lovagszobrát, a másik Trajánus császár által épített forumot mutatja. Midőn Marcus Aurelius a keleti lázadások lecsillapítása után visszatért, utjában Athenben a legkülönbözőbb tudományszakok számára tanszékeket állított fel s csak azután ment Itáliába. Brundisiumban kikötve, az egész sereggel együtt levete a katonaruhát és togában vonult Rómába. 176. december 23-án diadalmenetet tartott, mint a germánok és sarmaták legyőzője. Ekkor készítették el lovagszobrát, mely még ma is dísz a Capitoliumnak s az ó-kor szoborműveinek egyik legszebbike. Ugyanez a diadalív is építtetett, mely 1662-ben lerontott, de néhány faragványát s az ajánló feliratát még megvannak.

Marcus Ulpius Trajanus, kit a római nép és senatus Optimus melléknévvel tisztelt meg, bölcs és takarékos kormányzása és nagy mértékű építkezései által tünt ki. A fővárosban többi között a róla elnevezett forumot építtette, s ennek úgy szerzett helyet, hogy a Quirinalis halomtól a Capitoliumig terjedő magaslatot lehordatta s ez által egyszersmind a Caesar, Nero és Augustusról nevezett forumokat is összekapcsolta. E tért azután fedett csarnokkal, könyvtárral, egy óriási lovas szoborral és diadalívvel, s Traján oszlopával ékesíté, mely aránylag csekély sérüléssel ma is az ó-kor legnevezetesebb műemlékeinek egyike. 117 láb magas és 19 márványhengerből áll s úgy tűnik fel, mint egy óriási tekeres. Az egyes hengereken vannak feliratok, továbbá képek, a melyek a dák háboru egyes jeleneteit tüntetik fel mintegy 2500 emberi alakkal s érdekesen mutatják a dákok s rómaiak harcának módját.

Ünnepek az ó-kori rómaiaknál.

A Tanulók Lapja számára írta: G. K.

A régi rómaiaknál a vallás és istenek kultusza az állam szervezetével legbensőbb összeköttetésben volt. Az ünnepek és ezekkel kapcsolatos ünnepi játékok a kultusznak fontos részét tették. Önként következik ebből, hogy az ünnepi szertartások, áldozások már az állam első kifejlődésével nagy kiterjedést nyertek s évszázról-évszázra mindig fejlettebbek és fényesebbek lettek.

A vallás a rómaiaknál általában komolyabb alapon nyugodott, mint a görögöknél s ezért

szertartásaiban, a papi rendben is szilárdabb, komolyabb nyomokat hagyott maga után.

A vallásos ünnepeket (dies festi), melyeken munkaszünet (feriae) volt és a melyeken áldozatokat mutattak be (Feria a feriendis victimis appellata) s ünnepi lakomákat tartottak, vagy csak egyes családok (születésnapkor, a toga virilis felvételekor) rendezték, vagy nyilvánosak voltak s az állam és hatóságok rendezték.

Ezen utóbbiak háromfélék voltak, és pedig: *feriae stative* = rendesek, melyeket évenként meghatározott napokon tartottak; *conceptivae* = változók, melyeket tartottak ugyan minden évben, de nem állandóan meghatározott napokon, hanem mindig a felsőbb hatóság vagy papok határozták meg a napjait; *imperativae* = rendkívüliek, melyeket az imperator vagy senatus különös alkalmakkor határozott el, pl. kérés, hála, kiengesztelő ünnepek. Voltak továbbá az ugynevezett iskolai ünnepek, különösen a Saturnalia alkalmával. Ezekről szól Martialis V. 85. Jam tristis nucibus puer relictis elomoso revocatur a magistro. Innen ered e kifejezés: Saturnalia extendere = ezen feriae önkényű meghosszabbítása.

Ez alkalommal néhány állandó ünnepet, ezek ezéjét és ünneplési módját akarom megismertetni.

I. Saturnalia.

A Saturnalia ós latin ünnep, melyet még Janus hozott be Saturnus isten érdemeinek elismeréséül.

Eredetére nézve azonban sok monda van. Egyik szerint napfordulati ünnep volt, mint a hogy minden népnél is létezett ilyen ünnep. Ezért december hónapot szentelték Saturnusnak. A legrégebbi időben azonban az év a brumával kezdődött s így tulajdonképen újév ünnepe volt. Romulus ezen ünnepet Brumalia néven ünnepeltette és pedig nagy vendégeskedéssel, hová az egész Senatus meghívta s ezzel mintegy meg akarta hálálni az iránta kis korában tanúsított szeretetet. Csak ezután kezdették a régi aranykorszak emlékére ünnepelni s összekapcsolni Saturnus tiszteletével, mikor is általános szabadság, egyenlőség és ezekből eredő öröm, vigalom, multság képezte az ünnep alapjellegét.

Saturnus Satorral együtt a vetés istene volt. Amaz a földművelés behozásával és megismertetésével az emberiséget jólétre vezérelte s így a Saturnalia hálaünnep volt a mezzei terményekért és szerencsés betakarításukért. Kezdetben csak egy napig (december 19.) ünnepelték az Opaliával együtt, Augustus

óta három nap (december 17—19.), később 4, 5, 7 napig.

Az ünneplés lényege következő: Az ünnep reggelén fürdés után Saturnus templomához mentek, a hol áldozatot mutattak be. Az egész ünnep alatt munkaszünet volt, az üzletek, boltok bezárva, az iskolákban nem tanítottak, háborut nem üzenhettek; ha folyt is a háboru, e napokon ütközetbe nem bocsátkozhattak, büntetést végrehajtani nem lehetett, a foglyokat szabadon bocsátották s bilincseiket Saturnusnak ajándékozták. Sőt szünetelt e napokon a gyászolás is, mert mindenütt örömmel, vígságnak kellett lennie. Ezért volt az, hogy már előző este fáklák világa mellett az utcákon körmeneteket tartottak és Io Saturnalia! vagy Bona Saturnalia! örömujjongások s kiabálások között jártak be a város utcáit.

Ekkor a szabadok letették togájukat és bizonyos kaftánféle ruhát vettek föl, fejükre csuklyát tettek, a mi fejüket és vállait elfedte, a miből később a *domino*, a farsangi multságokon oly nagy szerepet játszó álarcz lett. Jó dolguk volt különösen a rabszolgáknak, a kik teljes nyugalmat és szabadságot élveztek. Uraikkal, a régi jó szokás szerint, egy asztalhoz ültek és ettek, mert ez az ünnep arra az időre emlékeztetett, mikor urak és szolgák egyenlők voltak. Az urak éppen ezért felszolgáltak, ruháikat elcserezték a szolgáéval, a kiknek teljes szólásszabadságot engedtek, a mit aztán ezek szigorú uraik ellen teljesen ki is használtak.

Az előkelők, hivatalnokok, senatorok szintén házias ruhát öltöttek magukra. Nagy lakomákat rendeztek és a gazdagok s patronusok még klienseiket is meghívták azokra. Rendkívül fényes volt ezen vendégségek után a csemege és kockajáték.

A szegények dióban játszottak, a gazdagok pénzben. Választottak lakomakirályt is, a kinek aztán engedelmeskedni tartoztak.

Ezzel az ünneppel játékok is voltak összekötve, és pedig: löverseny a czirkuszban és gladiátor-játékok. Végül egymást kölcsönösen megajándékozták, gazdagok és szegények, szülők és gyermekek, nők és férfiak. A kik e zajos örömben részt venni nem akartak, vagy tanúlással kellett foglalkozniuk, vagy nem szerették az ilyen zajos ünnepeket, Bruma előtt falura vonultak.

E Saturnaliából fejlődött a Carneval, a mely Krisztus urunk születése folytán december hónapról néhány héttel hátrább került.

II. Floralia.

Flora a rómaiaknál a virágok s így a tavasz istennője is. A történeti monda szerint azonban nem volt más, mint Acca Larentia, a ki könnyelműségével szerzett vagyonát aztán a római népnek hagyta, a miért ünnepet is szenteltek neki.

Tény azonban, hogy tisztelete Rómában a legrégebbiek közé tartozik és egész Numáig viszik vissza, miként a Saturnaliát Romulusig. Numa már egy flament (papot) rendelt melléje, a mely dologról Ovidius is említést tesz. Azt is mondja róla Ovidius (Fast. V. 183—375.), hogy a virágok anyja (materflorum ludis celebranda iocosis) kit a görögben Chlorissal azonosítanak.

A Florának szentelt ünnepek és játékok floralia néven ismeretesek és évenként ünnepelték, mivel kedvezőtlen virágzási időszak gyakran fordult elő. A város ilyenformán rendes ünnepei közé sorolta (516.) és egy külön, e czélra rendelt czirkuszban április 28-tól május 3-ig ünnepelték mindenféle pajkossággal, színi, mimikai előadásokkal, táncszal, ivással, s e jó kedvüknek aztán otthon is szabad folyást engedtek. Flóra temploma közel volt a Circus Maximushoz.

Igen szép ünnepek alakjában maradt fenn ezen ünnepnek legalább neve majdnem minden művelt ország fővárosában, az ugynevezett *Virágkorszok* rendezésében. Ezen ünnepek úgy Budapesten, mint Bécsben csaknem évenként ismétlődnek s annyival inkább pártolándók, mert napjainkban rendesen valami jótékony czélra: tűz- és árvízkarosultak, szegények, árvaházak stb. gyámolítására rendezik és a társadalom legelőkelőbb, vagyonosabb és befolyásosabb egyenei rendezvén, a jótékony czélra rendesen igen tekintélyes összeget eredményeznek. Ma tehát a humanizmus szolgálatában áll, habár azon élvezet és gyönyör sem minden-napi, a melyet az ilyen ünnepélyek nyújtanak.

(Folytatása következik.)

Magyarok honfoglalása mondai és történelmi alapon.

— A Tanulók Lapja számára —

Írta: HÖTZENBERGER B.

Mint minden népnek, a magyarnak őstörténete is a mondák ködébe vész. A mit őseink eredetéről, vándorlásairól és bölcsőjéről tudunk, azt részint külföldi krónikákból, részint későbbi

hazai krónikásaink éppen nem megbízható adataiból tudjuk. Még a honfoglalásról sincs semmiféle egykoru, vagy legalább ahhoz a korhoz közel eső hiteles tudósításunk, s csak igen kevés az, a mit a történelem mai álláspontján ama korból hiteles tény gyanánt megállapíthat. Kénytelenek vagyunk tehát krónikásainkhoz, első sorban Béla király névtelen jegyzőjéhez fordulni, kiknek tekintélyét azonban, sok egyebet nem tekintve, már az a körülmény is nagyon aláássa, hogy az eseményeknél 4—5 századdal később éltek. Habár a Névtelen (Anonymus) azt mondja magáról, hogy «különféle történetírók hagyományaiból», «biztos iratokból», «a históriák világos előadásából» meríti anyagát, sokszor mosolyt keltő naivsággal mondja el a honfoglalás történetét, melyet állítása szerint a legapróbb részletekig ismer. Történetíróink egész a legújabb korig rendszeren az ő szavaival beszéltek el a honfoglalás történetét; a legújabb történeti kutatás azonban nem egy helyet talált a Névtelennél, mely a történeti igazsággal nemcsak meg nem egyezik, sőt határozottan ellenkezik; nagyon is valószínű tehát, hogy a Névtelen «hiteles» adatait a korában még élő népmondákból merítette, melyek vizsgálásában annál inkább is óvatosságnak kell lennünk, minthogy a nép a tapasztalás szerint a hitelességre vajmi keveset ad, hanem inkább a csodás, regényes dolgokat keresi. Mig hazai krónikásainknál rendszeren a lelkesedés mondja tolluk alá a szavakat, a külföld krónikáiból, első sorban a németekéiből, a düh és utálat szól, párosulva a félelemmel, hisz ismeretes, hogy a németek a litániába is fölvetették: «A sagittis Hungarorum libera nos Domine.» Már pedig sem az elfogult nemzeti büszkeség, sem a gyűlölet az események iránt elfogulatlan nem lehet.

Áttérve már most a honfoglalás történetére, hogy feladatunknak megfeleljünk, nézzük meg főbb vonásokban, mint adják elő a monda a honfoglalást. Hogy ezt megérthessük, előre kell bocsátanunk azt, a mit a monda a hun-magyar rokonságról mond. E monda szerint rokonságunk a hunokkal annyival is fontosabb a honfoglalás történetében, mert ez által az utóbbi nem idegen birtoknak elrablása, hanem csak jogos tulajdonunk visszavevése. Már az első pillantásra is meglátszik ebben is a nemzeti büszkeség, mely a rablásnak még csak árnyékát is távol tartja a szeplőtelen magyar jellemtől.

E monda szerint Nimród két fiától, Hunortól és Magyartól származnak a hunok és magyarok. Kezdetben együtt laktak, minthogy azon-

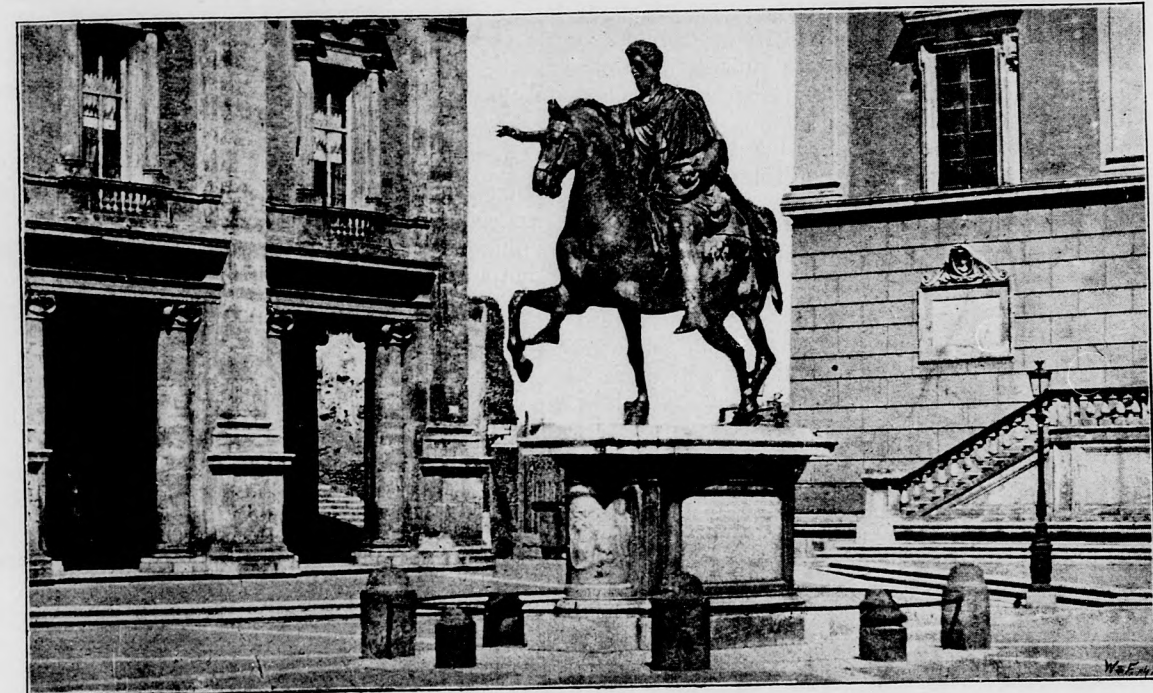
ban ősi hazájuk, a Maeotis ingoványa az elszaporodott két nemzetet már nem tudta táplálni, elváltak és a hunok hosszú, kalandos vándorlás után hazánkba jöttek, hol Attila alatt a hatalmas hunbirodalmat alapították. Tudjuk, mint igazta le Attila egymásután a népeket s mint rettegett az a hatalmas, de a belső meghasonlás folytán most már elgyengült római birodalom is az Isten ostorától. De Attila birodalma is megdőlt. Halála után a hunok két nagy pártra oszlottak, melyek egyikén Csaba, másikán Aladár uralkodtak. Az idegen vazallusok örökös bujtogatása folytán a két testvér között egyenetlenkedés támad, majd harcra került a dolog, melyben Csaba meggyőzetik, pártjának egy része Irnak vezérlete alatt, mint Aranyrákosi Székely Sándor szép eposzában leírja, Erdélyben letelepszik és itt mint a hunok egyenes ivadéka székely néven még maig is él. Természetes, hogy ezek aztán örömmel üdvözölték a jövevény testvér nemzetet, a magyarokat. Csaba pártjának másik része, a monda szerint Csaba vezérlete alatt régi hazájába, a Pontus mellékére költözik vissza, hol az időközben ősi hazájukból kivándorolt rokon magyarokkal találkozik. E kivándorolt csapat vitte magával Attilának és az elpusztult hun birodalomnak emlékét és közölte a rokon magyarokkal, kiket Csaba egész életén át izgatott Attila földjének mint jogos birtoknak visszafoglalására. Látható tehát, hogy mily szépen vannak szöve a monda szálai, a mely monda szerint őseink 400 évvel a hunok kivándorlása után Pannoniáért, mint az ígért földjeért harezolnak.

Hogy miért hagyták el a magyarok őshazájukat, annak okául a monda ismét csak a tulságos elszaporodást hozza fel; e szerint a hét vezér a 884. év körül elhagyván Dentumogeriát, a magyarok ősi lakóhelyét, Álmos fővezérlete alatt néhány nap mulva az Atil vagy Volga folyóhoz ért, melyen tömlőkön átkelvé, előbb Szuszdalba, innen Kievbe, Ladomérba, majd Halicson keresztül egyenesen Magyarországra jöttek. — Kiev alatt csatlakoztak hozzájuk a monda szerint a rokon kunok s a kievi oroszok ösztönzésére, kik iparkodtak a kellemetlen vendégektől megszabadulni, Etele pajzsának védelme alatt indultak Magyarország meghódítására, melyet a Névtelen szerint akkor különböző törzsek laktak. A Száva és a Dráva torkolatától a Duna és a Tisza közén egész a Kárpátok aljáig Zalán, a büszke bolgár fejedelem uralkodott bolgár és szláv népén. A Szamos és a Körös mentén egész a Marosig Marót kazar vezér birtoka terjedt,

kinek alattvalói kazarok, bolgárok és oláhok voltak. A Marostól Orsováig terjedő rész Glád fejedelemé volt bolgár és oláh néppel; Erdélyben pedig Gyeló oláh vezér uralkodott. Az ország észak-nyugoti és nyugoti része, ideértve a Dunántul nagy részét is, a hatalmas Szvatopluk morva fejedelem birtoka volt, ki szerencsés hadjáratai sikere miatt elbizakodva, arról álmodozott, hogy egy hatalmas szláv birodalmat alapít.

Ennyi fejedelemségből állott a Névtelen szerint az ország akkor, midőn a magyarok

rogtól a Sajóig, később meg a Zagyváig terjedő részt követelte Árpád Zalántól, ki rosszszabttól tartva, a kívánt részeket átengedte Árpádnak; titokban mégis a görögökkel szövetekezett a magyarok ellen. Alpárnál volt a döntő ütközet, melyben Zalán meggyőzetett és birodalmát örökre elveszítette. Hasonló esellel éltek a magyarok Szvatoplukkal szemben is; először füvet és vizet kértek tőle, majd fehér lovat, aranyos nyeret és fekete küldtek neki, ki ez ajándékokat szívesen vette s örömeiben a magyaroknak a letelepedést is megengedte.

Marcus Aurelius lovasszobra.

Árpádnak, Álmos hős fiának vezérlete alatt az ország szélén megjelentek. Itt az ország szélén fogadta Árpád a székely küldöttséget, mely a rokon nép hódolatát és készségét fejezte ki, részt venni az ország meghódításában. Árpád ezután átkelt az ország határán és Munkácsnál pihent meg először; negyven nap mulva Ungvárt foglalta el, melynek kapitányát, mint-hogy ellentálni merészelt, felakasztatta; Ungvár már Zalán birtoka volt, a ki követői által akarta Árpádot a foglalástól eltiltani. Árpád azonban megajándékozván a követeket, csak egy esomó füvet és két palaczk vizet kért Zalántól, a ki azt, semmi rosszat nem sejtve, természetesen szívesen megadta; majd a Bod-

A harmadik követséggel azonban a magyarok már azt követelték tőle, hogy távozzék ki az országból, mely már nem az övé, mert földjét eladta fehér loért, füvet aranyos fekért, Duna vizét aranyos nyeregért. Százhalomnál volt a döntő ütközet, melyben Szvatopluk életével együtt birodalmát is elvesztette. Ily módon a Duna és Tisza köze, valamint az északi és északnyugoti rész már a magyarok kezében volt. A temesi bánágot Árpád vezérei: Szoárd, Kadocsa és Vajta hódoltatták meg s miután még Erdély többi része is a győzők kezébe került, csakis Pannónia volt még hátra. Időközben meghalt Arnulf német császár s Árpád jónak látta az alkalmat felhasználni Pannónia

meghódítására. Ete, Vajta, Öcsőb és Örs vezérekkel átkelt a Dunán és a szláv-morva sereget Bánhidánál tönkretéven, Pannónia meghódításával a honfoglalást befejezte.

Ez a honfoglalás története, úgy a mint mondáink előadják. Ha a mult században vagy az az előtti századokban megelégedtek a monda e száraz adataival, azon nem lehet csodálkoznunk. A nemzeti hűségnek elég anyagot szolgáltatottak, a történelem pedig nem állott azon magaslaton, hogy e mondaik igaz értékét kiküldtathatta volna. De ma, midőn a tudományok haladtával a történelemnek a segédeszközök egész serege áll rendelkezésére, e mondaik hitelességében megnyugodnunk nem szabad. Az oknyomozó történelemnek a dolgok mélyébe kell hatni, kutatni az akkori idők nyelvét, természeti és földrajzi viszonyait, egybe vetni más népek történetével, szóval a történetírónak számolni kell az összes körülményekkel. Így aztán nem csodálhatjuk, hogy fentebbi mondaik sok tekintetben ellenkeznek azzal, a mit a történelem mai álláspontján a honfoglalásra vonatkozólag megállapított.

A mi a fontos tételt, a hun-magyar rokonságot illeti, erre nézve a történelem biztosat nem állíthat; rokonság lehetett e két nemzet között, a mennyiben mindkettő az uralattáji családhoz tartozott, de hogy testvérm nemzet lett volna, ezt állítani nem lehet. A hun-magyar rokonság olyatén felfogása ellen, mint azt mondáinkban találjuk, Hunfalvy Pál intezte a leg-erősebb támadást, a ki «Magyarország ethnographiája» című művében kimutatja, hogy e m ndakör idegen iróktól, különösen Pilgrim, passauai püspök krónikáiból került a mi krónikáinkba, innen pedig a nép tudatába, a honnan aztán krónikásaink «hiteles adataikat» merítették. Hogy pedig a külföldi krónikák e tekintetben mily megbízhatatlanok, mutatja az a körülmény, hogy későbbi korok irói minden, az Ázsiából a Duna mellékére özlött népet, az avarokat is, sőt még a századokkal később feltűnt magyarokat is, hunoknak nevezik. A mi pedig a székeket illeti, ki van mutatva, hogy nem a hunok ivadékai, a mint ők is büszkén emlegetik, hanem tősgyökeres magyarok, kiket mind csak későbbben telepítettek le magyar királyok Erdélyben.

Megemlíthetjük még, hogy a Pannónia megvételéről szóló legrégibb históriás ének, mely a XVI. századból maradt ugyan reánk, de a mely egy sokkal régibb eredeti után készült s a mely eredetét Szilády valamennyi krónika forrásának tart, e históriás ének a hun-magyar rokonságról egy szót sem említ, pedig hon-

foglalásbeli mondával foglalkozik, t. i. a fehér ló, arany nyereg és fék mondájával.

Miért hagyták el őseink legrégibb lakóhelyüket, azt biztosan megmondani nem lehet. De ha az akkori idők történetére vetünk egy pillantást, kulesot találunk a rejtélyhez ama nagy világeseményben, mely majdnem egész Európa térképét megváltoztatta.

(Folytatása következik.)

Magyar középiskolai ifjúság szellemi élete 1894-95-ben.

A pannonhalmi szt. Benedek-rend győri főgimnáziuma.

Az Értesítőt, a melyet Acsay Nav. Ferencz igazgató szerkesztett, Ábrahám János tanár szakszerű értekezése: «A másodosztályu görbe vonalak nevezetesebb közös tulajdonságai» nyitja meg.

E főgimnázium a Benedek-rend legnevezetesebb intézete, a melyben József főherczeg fia, József Ágost és László főherczegek is, mint magántanulók vizsgáltak annak idején, minek emlékére József Ágost főherczeg 200 db aranyat tett le 1890-ben alapítványként oly czélból, hogy annak kamatait egy szorgalmas és jóviseletű tanuló kapja. Ez évben azt Rozenits Dömötör VIII. o. t. nyerte el.

Az intézetnek gazdag, sőt pártját ritkító természetrajzi muzeuma és régiségtára van s Börzsönyi Arnold fáradhatatlan buzgalmu tanár felügyelete alatt áll. Segélyegyesület ugyan nincs, de a pannonhalmi főpát, a megyés püspök, a kisczelli apát s mások számos tanulót segélyeztek. Az igazgató kezelése alatt álló Deák-segélyalap (144 frt 90 kr.) csak nagyon csekély segélyt nyújthatott.

Az önképző-kör Tell Anasztáz tanár-elnök és Csizmadia Miklós ifj. elnök vezetése alatt működött; tagjainak száma nincs feltüntetve. Az év folyamán 36 írásmű közül 16-ot fogadtak el, 7 verses, 7 prózai és 2 drámai művet. Hogy az önképző-kör komolyan vette feladatát, azt a pályamunkák minősége is bizonyítja, mint: Légkörünk fénytüneményei, írta Rozenits D.; Sz. László jellemrajza, írta Preszty Elemér; A chlorophil szerepe és fontossága a természetben, írta Vargha György. Hanzséros Bálint Szt. Lászlóról írt ódájával nyert jutalmat. Az intézet megülte Czuczor Gergely emlékét s az ének és zenekarral együtt az önképző-kör is

részt vett ama ifjúsági hangversenyen, melyet a győri iskolák a tornaverseny alkalmával a színházban rendeztek.

Az iskola megtartotta a szokásos iskolai ünnepélyeket.

Az intézetben felvétellett 500, volt az év végén 435 tanulója, kimaradt tehát 65. Jeles volt 13, jó 84, elégséges 218, elbukott 64, javítót tehet 54; ez azt tanúsítja, hogy a tanárok szigorú mértéket alkalmaztak.

Jeles tanulók voltak: Komoroczy Kálmán, Mészey József, Szabó Miklós (I. oszt.); Bogdán Géza, Schandl Károly, Szabó Kálmán (II. oszt.); Makk István (III. oszt.); Schmid Gyula (IV. oszt.); Gruber K., Ragats J., Tóth Pál (VI. oszt.); Goldschmid Károly, Mike Lajos (VIII. osztály).

IX. A budapesti VIII. kerületi községi főreálisiskola.

Felsmann József igazgató szerkesztette az Értesítőt és Baróti Lajos, a jeles történetíró írta a programczikket a «Régi utazók Budapestről» című érdekes dolgozatot, de nagyon értékes megjegyzéseket tartalmaz az igazgató jelentése az iskola erkölcsi és fegyelmi állapotáról, az ifjúsági olvasmányokat illetőleg.

A tanulók tanáraik vezetése alatt számos tanulmányi kirándulást tettek, úgy a főváros és környéke nevezetességeihez, mint az Al-Duna vidékére.

A szokásos iskolai ünnepélyek megülésében részt vettek az ifjúsági egyesületek közül az önképzőkör és a dalkör is.

Az önképzőkör Patthy Károly tanárelnök és Medzihradzky Gyula ifj. elnök vezetése alatt működött s 43 tagja volt. Tartottak 17 gyűlést, a melyeknek tárgyai szavlatok, tudományos és szépirodalmi munkálatok, bírálatok és vitatkozások voltak. A szavlatok bírálatalkalmával joga volt a szavlatnak kifejtetni a maga felfogását és bírálóival vitatkozni. Legjobb szavlatok voltak Fischer Arthur és Ignácz Ernő, ez utóbbi pályadíjat is nyert. Voltak előre kitűzött kérdésekről vitatkozások, a melyeken a kör egyik tagja, mint előadó szerepelt; azonkívül könyvismertetések stb. Az év folyamán szépirodalmi munkát összesen hetet adtak be, 3 verset, 4 elbeszélést és rajtot. Fischer Arthur nyert dícséretet egy fordítással és egy eredeti rajzzal. Érdekes, hogy az irodalomtörténeti és történelmi pályázatra csak egy-egy mű érkezett, de jutalmat nem nyertek, a fizikai pályázat meddő maradt.

Jutalmakat nyertek: Fischer Arthur, Jónás

Alfréd, Pollák Ábrahám, Malcsiner Ármin és Ritter Mór.

Említettük már, hogy volt ifjúsági dalkör s volt gyorsírókör is. Rendkívüli tárgyak voltak: latin nyelv, gyorsírás, egészségstan, vegytani gyakorlatok, ének és zene.

Számos tanuló részesült tandijelengedésben s nem csekély volt a segély- és ösztöndíjak száma.

A tanulók száma volt a tanév végén 573. Ezek közül volt minden tárgyból jeles 7, jó 62, elégséges 352, javítót tehet 49, elbukott 81.

Jelesek voltak: Rott Kálmán (I. osztály); Ulbrich Rezső, Schneider János, Vydra Győző (II. oszt.); Toborffy Zoltán (III. oszt.); Pollák Ábrahám (VII. osztály) és Ritter Mór (VIII. osztály).

X. A budapesti ág. ev. főgimnázium.

Böhm Károly, a kitünő bölcséleti író s igazgató szerkesztette e főgimnázium értesítőjét. Tanulságosan és terjedelmesen írja meg Batizfalvy István tanár e régi gimnázium történetét 1821-től napjainkig. Tanulságos ez a munka főképz azért, mert látjuk belőle, hogy mennyit kellett a protestánsoknak küzdeniök s áldozniök iskoláikért s mert azt is látjuk, hogy ők maguk erejükből, lelkesedésükből képesek voltak a hazai kultúra számára jeles intézményeket létesíteni. Az intézetben csak az idén tett Vigyázó Jozefin és Ferencz 10.000 frtos alapítványt jelesen érettségizett tanulók jutalmazására, de már 1866-ban létesült itt ifjúsági segélyző egyesület s ma vagyona 5123 frt. Az ifjakat sokféleképen segítették, könyvvel, tandíjjal stb.

A «Arany János-kör» 1862-ben alakult mint gimnáziumi önképzőkör. E folyó évben volt 105 tagja, a kik Lehr Albert tanár vezetése alatt szép tevékenységet fejtettek ki. Tartottak 20 rendes ülést, s ezeken 17 mű és bírálat olvastatott fel s 42 szavlat volt. Megünnepelte a kör Arany János halálának évfordulóját okt. 22-én s megkoszoruzta a költő sírját; márczius 2-án megkoszoruzták Kossuth Lajos sírját; résztvett a kör az intézet márczius 15-iki ünnepélyén s működését Arany-ünnepélyvel fejezte be.

A pályázatokon jutalmakat nyertek: Prosznitz Leo, Kovács Jenő és Fenyő Miksa, Kirchnopf Ferencz írásművekk, Karbiener Antal, Rosenthal Gyula szavlatokkal.

Az intézetnek volt 444 tanulója. Az érdemsorozat nincs közölve, csak a tanulók neve, születési helye és ideje.

FEJTÖRŐ.

Közlő: Csiszár József.

1. Számítási kérdés:

Melyik azon háromjegyű szám, a mely balról jobbra olvasva 594-el több értékű, mint jobbról balra olvasva s melyben az első két számjegy szorzata kétszer annyi, mint az első és harmadiknak a szorzata?

2. Földrajzi kérdés:

Melyik patak az, a mely a Vértes hegységben ered, a Törös puztán, a Morsi csatornán délkeletre, Bodajk vidékéről, a Curgóval párhuzamosan folyik tovább? Mivel egyesül?

3. Történelmi kérdés:

Ki volt az az orosz forradalmár, a ki 1841-től Párisban, Berlinben, Drezdában és Brüsszelben az orosz-lenyel egyetértés létrehozásán és Oroszország fellázításán fáradozott? 1849-ben minek volt a tagja? 1850-ben halálra ítélték s később Oroszország kezeibe kerülve, mint fogoly Szibériába vitették. Innen 1860-ban Japánba, majd Európába szökött és izgatásait folytatta?

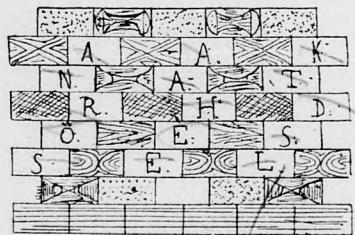
4. Természetráji kérdés:

Melyik az ernyősök rendjébe tartozó mérges növény az, melynek orsó alakú gyökere két évi? Szára 90–150 cm. magas, kopasz, kékes hamvas, tövén veresen petytyezett, belül üres. Levelei háromszor szárnyaltak, levélkék szárnyasan hasogatottak s fűrészes szélűek. Hol nő?

5. Vegytani kérdés:

Melyik szűrős szagu, savanyu izü, levegön füstölgő, szintelen gáz az, a mely vízben oldódik és hasonló a sósavhoz? Nagyon mérges, a fémeket stb. feloldja. Miből állítják elő és mire használják?

6. FAL-REJTVÉNY.

Megfejtési határidő: augusztus 18. A határidőn túl beérkező megfejtések nem vétetnek figyelembe.

A 30-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtései: Számítási kérdés: Naponkint utazott

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

7 mértföldet. — Földrajzi kérdés: Fiumára vagy Reçina. Fiume mellett ömlik az Adria tengerbe. — Történelmi kérdés: Bottyán János. 1701-ben részt vett a spanyol örökösödési hádjáratban. 1703-ban Rákóczy ellen harczolt, de 1704-ben a fejedelem pártjára állott. — Természetráji kérdés: Lángvirág (phlox.) — Peesét-rejtvény: Virág Benedek. — Képtalány: Kávéskendő.

Helyesen megfejtették: Csiszár József, Perl Jenő, Grüner Rezső, Tausz Lipót, Lányi Ede, Biró Zoltán, Kiss Rezső, Déri Zsiga, Frankó Ferencz, György Aladár, Gábor Dénes, Vas Mátyás, Szabó András.

A jutalmat, 1 darab szépirodalmi könyvet Déry Zsiga nyerte el, lakik: Székesfehérvárt, kinek a kiadóhivatal a könyvet elküldi.

IRODALOM.

Verne Gyula összes munkáinak egyedül jogosított képes magyar kiadásából a 13. és 14. füzetét küldte be a Franklin-Társulat. A két füzet az «Utazást a holdba» tartalmazza, Gaál Mózes új fordításában, s rendkívül gazdagon van illusztrálva. Megjelenésekor Verne ezen munkája rendkívüli föltűnést keltett. Egész viták keletkeztek a holdba lővés lehető- vagy lehetetlenségéről. Tény, hogy nincs Vernének eredetibb és megkapóbb könyve, mint ez. — Ez új olesó kiadás egy-egy füzetének ára 20 kr. bármely hazai könyvkereskedésben. Előfizetheti a vállalatra 1 frtjával 5 füzetre, akár a Franklin-Társulatnál, akár a könyvtárosoknál.

Szerkesztői üzenetek.

Szr. Andor. Boldogasszony. Beküldött kérdései vagy nagyon könnyűek, vagy határozatlanok s így nehezek. Legalább két kérdést kell megoldani, hogy a megfejtő a sorsolásban részt vehessen. A Történelmi Albumot megrendelheti a Kosmos müintézetben, Aradi-utca 8. Leopold Lajos. Herkulesfürdő. Esméje életrevaló volna, ha kivihető volna. Egyébként bevárjuk a Szerkesztő úr visszatérését s akkor bővebben foglalkozunk vele s valószínű, hogy közöljük is. Baruch Ernő. Nyiregyháza. Verne műveinek — s így a Rejtelmes szigetnek — lesz bekötési táblájuk. Levelére vonatkozólag csak annyit jegyzünk most meg, hogy ha figyelemmel lett volna szerkesztői üzeneteinkre, a melyekben többször említve volt a szerkesztő távolléte, azt egyáltalán vagy legalább ilyen hangon nem írta volna. Különben épen nem haragszunk, ifjú türelmetlenségének tudjuk be. Szeptemberben már teljesen ki lesz elégitve. Komáromi Fer. Sívár. Az illető könyvet rendelje meg Wodianer F. könyvkereskedésben, utánvétellel is megküldik. Hirn Miksa. T. Györgye. Nagyon szívesen; reméljük hogy bevállik.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZAMÁRA.

Előfizetési árak:

Egész évre ... 4 frt.
Fél évre ... 2 frt.
Negyed évre ... 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:

Dr. RUPP KORNÉL

főgymnasiun tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda részvenytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK

felvetetnek es jutányosan számítottak.

KÁLDY GYULA.

Az egész nemzeti közvélemény örömmel üdvözölte Káldy Gyulának a m. kir. operaház igazgatójává történt kinevezését. Ennek az általános örömmek oka pedig abban van, hogy már évek óta dugszdag fizetésű igazgatókat alkalmaztak a m. kir. opera elére, a kik azonban csak bajt szereztek s a magyar művészeket és művészetet elnyomták. Most, hogy Nikisch Artur a volt igazgató felmondott, az intendáns Káldy Gyulát terjesztette fel a kormánynak kinevezésre, azt a férfit, a ki szívós kitartással, lelkesedést kelteve ismerteti mindenfelé a régi magyar énekeket.

Káldy Gyula vázlatos életrajzát itt a következőkben adjuk:

Káldy Gyula 1838. decz. 18-án Budapesten született. A zenedén is már feltűnt szép hangjával. A bécsi zeneakadémiában Pischoff zongorában, Sechter az összhangzattanban volt mestere. A zeneakadémiában éneket, gordonkát, oboát is megtanult játszani s az Akademie der Tonkunst pályadíját ő nyerte meg.

Az ötvenes évek végén Kolozsvárott működött mint karmester, nagy sikerrel; később Bukarestben, Aradon, a fővárosban állta meg fényesen helyét. Ez idő alatt már gyűjteni kezdte a régi magyar dalokat s 1874-ben a szini tanoda tanárává neveztetvén ki, egész lelkesedéssel fordult keövencz tárgya felé. Hosszu ideig volt operai rendező, hol a szinpad technikáját alaposan elsajátította. Káldy mint zeneszerző is sokoldalú tevékenységet fejtett ki. Zenét írt egy csomó szinműhöz: Szécsi Máriaéhoz, Utolsó szerelemhez, Két Rantzauhoz stb., ünnepi nyitányokat, önálló operát (a Zuávokat), átiratokat. Legujabb művei 16 kuruczdal, Régi magyar dalok és verbunkosok, a Hegedű szárazfája.

Káldy mint zeneirő is ösmeretes.

Káldy Gyula szólaltatta meg ös idők óta először Jászberényben Lehel kürtjét. Adja Isten, hogy az ő lelkes szelleme teremse meg végre az ezredéves ünnephez méltó igazi magyar operaművészetet.